

Is de pedagoog slaaf van het systeem?

Bram de Muynck

Dit materiaal is onderdeel van het compendium over christelijk leraarschap, van het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	In dit artikel wordt uitgelegd dat de pedagoog werkt op de grens van systeem- en leefwereld en dat hij hier op een verstandige manier positie in moet kiezen.
Bronvermelding	NVO bulletin, NVO-Bulletin, November 2011, 12/5, 9.
Thema *	Leraar
Gebruik **	Hoofd
Plaatsingsdatum	1 juli 2015
Gerelateerde artikelen	Gids zijn in een meetcultuur
Trefwoorden	Systeemwereld, werkdruk, organisatie

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevenden*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Dit is de elfde aflevering van 'De Knuppel', een columnachtige rubriek die tot enig gekrakeel zou kunnen leiden in het pedagogische hoenderhok. 'De Knuppel' zal voor ieder nummer van het NVO-Bulletin aan een andere auteur worden doorgegeven. Uw reacties zijn van harte welkom: redactie@nvo.nl

Is de pedagoog slaaf van het systeem?

'Hoe houd ik dit vol?', klaagt een juf van een SBO-school. 'Ik stop een hoop tijd in het invoeren van leerlingvolgysteemgegevens, maar worden de kinderen daar beter van?' Zo'n klacht hoor ik ook van een pedagoog die een behandeling moet labelen: 'Ik probeer het netjes in een DBC te krijgen, maar wat heeft die moeder daar aan?' De pedagogen zijn onderhorig geworden aan systemen. Het protocol voor dyslexie schrijft precies voor wat je moet doen. Het elektronisch dossier bepaalt wat je over een cliënt op kan schrijven. Dan hebben we het nog niet over de systemen waar we aan gewend zijn geworden: uren schrijven, kwaliteitszorgregels en privacy-regels.

Habermas had het in het tweede deel van zijn *Theorie des kommunikativen Handelns* (1984) goed begrepen: de moderniteit heeft de wereld van de systemen alle ruimte gegeven. En systemen voelen onvrij. Ze zijn goed bedoeld, maar o wee, als je ze invoert. Voor je het weet creëer je een nieuwe slavernij. Ook bij de NVO ontkomen we er niet aan. 'Vreselijk dat OG-registratiesysteem. Ik denk dat ik mijn lidmaatschap opzeg', klaagt een orthopedagoog. 'Je moet aan zoveel regels voldoen, de lol is er af.'

De systeemwereld bedreigt de leefwereld. De beroepspassie van pedagogen ligt in de leefwereld van opvoeders, kinderen en jongeren. Hoe help je ouders het vol te houden met een kind met autisme? Hoe zorg je ervoor dat verstandelijk beperkte ouders toch kunnen opvoeden? Hoe leer je het kind een beetje meer plezier te krijgen op het schoolplein? De belangen die pedagogen verwoorden strijden met de belangen van de systemen. Die hebben namelijk hun eigen belang gecreëerd: zichzelf in stand houden.

Kunneman deed in 1996 in *Van theemutscultuur naar walkman-ego* een belangwekkende suggestie. Er is, zo zegt hij, niet zo'n strikte scheiding tussen systeem- en leefwereld als Habermas doet voorkomen. De systemen maken onontkoombaar deel uit van onze wereld. We kunnen niet zonder. Het salaris komt niet meer binnen zonder een goedwerkend computerprogramma. Wetenschappelijk onderzoek naar

leesproblemen laat zien dat alleen heel precies en systematisch werken iets oplevert voor dyslectici. Pedagogen kunnen zich dan ook niet straffeloos terugtrekken in een gezellige leefwereld van opvoeden. Opvoeden is geen romantische vrijplaats, maar beweegt zich tussen verlangen naar het goede en het omgaan met de 'plekken der moeite'¹. Pedagogen bevinden zich in de interferentiezone tussen systeem- en leefwereld en moeten met eigen wijsheid hun weg bepalen.

Ik heb niet het gevoel dat pedagogen zich daar goed thuis voelen. Het past niet bij hun aard. Pedagogen zijn niet assertief. Ze zijn liever bezig met de inhoud dan met beleid, liever volgend dan sturend.

Is het dan echt zo moeilijk? Ik denk van niet. In de interferentiezone zijn er genoeg manieren om de systemen naar onze hand te zetten. Bij wijze van proef geef ik vijf criteria waar een systeem aan zou moeten voldoen:

Eén: richtlijnen en regels moeten gesteld zijn in de taal van de pedagogische leefwereld.

Twee: het systeem moet zorgen dat de pedagoog meer tijd krijgt voor pedagogisch handelen.

Drie: meetinstrumenten en data-overzichten moeten begrijpelijk en toegankelijk zijn.

Vier: de data uit het systeem moet de pedagoog niet alleen in incidentele gevallen helpen, maar structureel bijdragen tot het verhogen van haar of zijn professionaliteit.

Vijf (houd je vast, want dit is de lastigste): de cultuur waarin een systeem wordt ingezet mag niet gericht zijn op afrekenen en controle, maar moet steunen en gericht zijn op de ontwikkeling van de pedagoog.

Het zijn maar een paar suggesties. *If you can't beat them, join them*. Laten pedagogen een assertieve deal sluiten met de systemen. De pedagoog is er niet voor het systeem, maar het systeem voor de pedagoog. Dat houdt het systeem op een bescheiden plek. Werk aan de winkel voor pedagogen. In eigen NVO-huis hebben we ook nog een klusje te klaren.

Dr. A. (Bram) de Muijnck is lector aan Driestar Hogeschool te Gouda.

¹ Opnieuw Harry Kunneman in *Voorbij het dikke ik*, 2006, 186-189.